

Koronavirüs Algı Araştırması Raporu v.01

Mart-Nisan, 2020

HSED HABITUS
SOSYAL
ETKİ
DERNEĞİ

Başlarken;

Biz nihayet epeydir hayalini kurduğumuz derneğimizi kurduk. Tam da virüs salgını Türkiye’de başladığında üstelik. Daha fazla öteleyemezdik, artık yola çıkmıştık ve heyecanımız pek de durdurulacak gibi değildi.

Hayalimiz; sosyal bilimlerin saygınlığını arttırmak, uygulanabilirliğini göstermek ve bunun için de, sosyal bilim öğrencisi gençleri yaptığımız her projeye tam anlamıyla dahil ederek onlara yol açabilmek, onların ellerinden tutmak, onları görünür kılabilmektir.

Misyonumuza ve içeriğimize uygun olarak; dünyayı kasıp kavuran, dengemizi her anlamda bozan **COVID-19**’un Türkiye’de nasıl kavrandığı ve nasıl yaşandığını anlamak için gerçekleştirdiğimiz

araştırma için Türkiye’nin farklı kesimlerinden 80 kişiyle (karantina şartlarında sosyal mesafeyi koruyarak) görüntülü olarak birebir ve derinlemesine görüşmeler yaptık. Kimisi uzun kimisi ise çok daha uzun süren görüşmelerin ardından görüşmecilerimizle irtibatımız devam etmekte, kendilerini anlatırken eksik kaldıkları alanları paylaşımları ile doldurmaya devam ediyorlar.

Ve bizler, ***Habitus Sosyal Etki Derneği*** olarak, dayanışmanın ve paylaşımın bu denli kıymetli olduğu bu dönemde, 6 sosyal bilim öğrencisi gencimizin tam desteği, enerjisi ve heyecanı ile yola çıktık ve araştırmamızın ilk fazını tamamladık.

Başlarken;

Hikâyelerin ve anlatıların gücü biz sosyal bilimciler için esastır. Farklı yaş gruplarını, sosyo-ekonomik yapının içindeki farklı gelir gruplarını, umreden döneni, solcuyu, kentliyi, taşralıyı, Türkiye'nin farklarını ve farklılıklarını olabildiğince temsil edebilecek kişileri çalışmamıza dahil ettik. Bu rapor müzisyenin, tiyatrocunun, fabrika işçisinin, üniversite öğrencisinin, memurun, ev hanımının, beyaz yakalının, esnafın, taksicinin, barmenin ve diğerlerinin anlatılarının üzerinden yazılmıştır.

Bu proje herhangi bir markayı ne hedef alır, ne de onun çıkarına çalışır. Bu proje hiçbir siyasi partinin amacına hizmet etmez, isteriz ki bu raporu okuyanlar bir de bizim gözümüzden, bu zeminde dönemi dinlesinler, faydamız olursa, ilham verirsek, düşündürürsek, soru sordurursak ne mutlu bize.

Dr. Aybil Göker

**Habitus Sosyal Etki
Derneği Başkanı**

Kısım 1

Arafta...

Hiç kimsenin daha önce deneyimlememiş olduğu böylesine bir muğlaklık içinde, bu kaygan zeminde, bireysel rutinlerin bertaraf edilmiş olduğu, lokal ritüellerin ve geleneklerin askıya alındığı (dahası tartışmaya açıldığı) böylesine küresel bir kriz sürecinde acaba neyin içinden geçiyoruz, *şu anda yaşamakta olduğumuz şey gerçekten ne?* Hayat tarzlarımız önemli ölçüde ve kontrolümüz dışında sınırlandı. **Rutinlerimiz bozuldu.** Ve bunun ne kadar süreceğine dair bir fikrimiz henüz yok. **İstediğimiz, sevdiğimiz şeylerden vazgeçip sorumlu davranmak zorunluluğu da bizi rahatsız ediyor.** Kendimizi ve sevdiklerimizi, kendimizce yeterli olduğuna inandığımız tedbirlerle korumaya çalışarak, bu tedbirleri ihlal edenlere kızarak, değer verdiğimiz şeyler için endişelenerek, hayatın kısırdığı alanı kontrol altında tutmaya, hayatımızı

normalleştirmeye çalışarak, kendimizle ve herkesle daimi bir pazarlık halinde, ama hepsinden önemlisi, aslında neyle karşı karşıya olduğumuzu tam olarak bilemeden, sürdürdüğümüz bu meşakkatli yolculuğun sonunda nereye varacağız?

Belki tüm bunlar “*Çin’de bir yarasa kanat çırpıldığı için oldu*”, belki de “*dünya nüfusunu azaltmaya azmetmiş bir çılgının komplosu*”nun içindeyiz... Ne var ki, büyük bir ihtimalle, dünya 31 Aralık 2019’daki gibi bir yer olamayacak... Belki de, o ünlü düşünürün dediğı gibi, modern zamanlarda inşa edilen o insanın sonuna geldik... Belki, bildiğimiz her şey çoktan dünde kaldı ve Covid-19 yeni dünyanın miladı oldu...

Kısım 2

Eşikler Savaşı

Photo by [John Cameron](#) on [Unsplash](#)

Şu anda, dünyanın büyük bir kısmı karantina altında ve karantinadaki insanlar, bu sürece dair deneyimini aktarırken, diğerlerini; yani gezenleri, doğaya ya da çevresine karşı “*sorumsuz*” olmuş olanları, diğer kültürlerdeki beslenme biçimlerini, Allah’ın yasakladıklarını yapanları, ekonomik ve siyasi savaşları, uzakta olanın yakında da olabileceğini ön göremeyenleri, “*bencil*”i, “*stokçu*”yu, “*talancı*”yı, biyolojik savaşları, bu oyunun parçası olan devletleri, halden anlamayanı, tatile gideni, umreye gideni, tedbirsizleri suçluyor. **Ve kimse bu salgının kaynağına ve yayılmasına sebep olanlar grubuna dahil olmak istemiyor.**

Kısım 2

Eşikler Savaşı

Koronavirüsün kaynağına dair farklı sebepler anlatılsa da herkesin bir kesişim kümesi, sebepler matrisi var. Ama bu kesişim kümeleri ve kombinasyonlar en az içinden geçtiğimiz süreç kadar karmaşık, neyin kesiştiği, neyin kapsanıp dışarıda bırakıldığı (hem salgının yayılması hem de salgından korunmak bakımından) zamana, mekana, kültüre, tüm bunların yaşandığı bağlama ve bağlama bakan öznenin bakış açısına göre değişiyor. Bu kaygan ve değişken ortamda herkes **kendi uyguladığı tedbirleri referans alan bireysel eşikler** inşa ediyor. 26 yaşındaki görüşmecimiz, anne babasını “ona göre” yeterli tedbirleri almamaları üzerinden eleştirirken kendisinin de aynı sebepten ablası tarafından eleştirildiğini anlatıyor:

“

Geçen akşam doğum günüm olduğu için tüm tedbirleri alıp evin yakınındaki parkta erkek arkadaşım ve yakın arkadaşım ile görüşmek için on dakika dışarı çıkacağımı ablama söyledim, aşırı endişeli bir şekilde ‘hayır çıkma, delirdin mi sen nereye gidiyorsun’ gibi konuşmalar geçti aramızda. Oysa maske eldiven gibi tüm tedbirlerimi almıştım.

”

Kısım 2

Eşikler Savaşı

Kimse için yeterince yeterli olmayan, sürekli bir kıyas ve güncelleme içindeki tedbirler dizisiyle oluşturduğumuz bu eşikler kimine göre detaylı kimine göre yüzeysel kalabiliyor. Yine de kimse **kendi eşiğini** sevdiklerine uygulatma çabasından vazgeçmiyor.

Artık milletler ya da kültürler değil; eşikler savaşıyor. Hijyenin, arzunun, tedbirin, tehdidin, yoksulluğun, çalışmanın, bireyselliğin eşikleri hiç bu kadar belirsiz ve çatışmacı olmamıştı.

Photo by [Allie Smith](#) on [Unsplash](#)

Kısım 3

Tedbirler Hiyerarşisi

Eşikler savaşı; belirsizlik ve zeminisizlikten beslenen ve mekandan mekana, kişiden kişiye, demografiden demografiye, sınıftan/sınıfa değişen bir **öncelikler hiyerarşisi** olarak karşımıza çıkıyor. Bizden uzaktaki bir vaka ne zaman ulusal bir tehdide dönüştü, nasıl algılandı, hangi tedbirler alındı, bu tedbirler hangi eşiklerde çatıştı, bu çatışmalarda ne tür pazarlıklar, müzakereler yapıldı? Tüm bu karmaşayı, çatışmayı, evde ve sokakta kimler nasıl makul hale getirdi? Toplumsal ve bireysel tansiyonlar hangi biçimlerle sürdürülebilir halde tutulmaya çalışıldı? Bu soruların cevabını merak ettik...

Bu zeminisiz süreçte, korkularımızın önceliklerimize bağlı olarak farklılaştığını gördük. **Bizim korktuğumuz kadar korkmayan sevdiklerimiz de bizim korktuğumuz şeylerden korksun istiyoruz. Bizim aldığımız tedbirleri almayan yakınlarımız da, en azından bizim kadar tedbir alsın diye uğraşıp duruyoruz.**

Bu süreç içinde **tedbirler de evrimleşiyor**: İlk etapta elleri iyice yıkama ve yüze, özellikle ağıza ve buruna sürmemek yeterli görülüyor. **Her evin içinde bu tedbirleri hatırlatan, takip eden ve uygulanması hususunda ısrarcı olan biri muhakkak var.**

Kısım 3

Tedbirler Hiyerarşisi

Daha sonra tedbirler detaylanıyor fakat burada da “*biz zaten...*” diye başlayan anlatılara, kültürel alışkanlıklar üzerinden değerlendirmelere yöneliniyor: “*Biz zaten eve ayakkabı ile giren bir toplum değiliz...*” “*Biz zaten misafire kolonya dökeriz...*” “*Bizim evler zaten şartlı şurtlu temizlenir, yabancılar gibi değiliz...*” “*Biz zaten taharet musluğunu kullanan insanlarız...*”. Market alışverişi sonrasında ise; **kirin, virüsün fiziksel anlamdaki eşikte -bir nevi- dışarıda beklemesi sağlanıyor**, içerisi dışarısı ayrımı netleşiyor, tehlikeli olan, hastalığa sebep olan virüsün mahrem alana girmesi engelleniyor.

Photo by [Branimir Balogović](#) on [Unsplash](#)

Kısım 3

Tedbirler Hiyerarşisi

Her türlü tehlikeyi dışarıda bırakarak temizlenmek anlatısı, dışarıdan içeriye girerken gerçekleşen en ileri seviye davranışlar dizisi de bir nevi ritüelleşiyor. Daha önce tehdit unsuru olabileceği düşünülmemiş gündelik hayatın parçası eşyalar, yüzeyler ve materyaller önce dış dünyayla temaslarından arındırılıp havalandırılıyor, ancak bundan sonra yine de sıfırlanmamış bir şüpheyile hane halkına ulaşıyor. **Eşya ile sevdiklerimiz arasında kaygıyla örülmüş bir tedbir duvarı var.** Görüşmeciler dışarı çıkıp geldiklerinde tedbir olarak neler yaptıklarını bize bir **tekerleme** ritminde anlatıyor.

“

Bir markete gitmek için ön hazırlık yapıyorum, eldivenler, maskem, araba ile gidiyorsam kolonya, eve döndüğümde hemen her şeyi sabunlu bezle silmek, tüm poşetleri ve eldiveni çöpe atmak, ardından kıyafetlerimi çıkarıp yıkamak ve duş almak.

”

Kısım 3

Tedbirler Hiyerarşisi

Yetkili merciler tarafından böylesine detaylı ve ortak bir öncesi-sırası-sonrasında yapılacaklar listesi aktarılmamış olsa da, görüşmecilerimizin hemen hepsi bu tedbirler ritüelini ya kendileri gerçekleştiriyor ya da çevresi tarafından gerçekleştirmesi hususunda tembihleniyor.

Virüsün bilinmezliğinin yaratacağı potansiyel sorunlara karşı derinden hissedilen çaresizlik, endişe ve kaygının giderilmesine yönelik alınan tedbirler zaman içerisinde iyice üst seviyeye çıkarılıyor.

“

Bu şimdi yüzeyde mi? Kaç saat kalıyor orda? Havada kalmadığını söylüyorlar ama bazıları kalıyormuş? Herkes ayrı bir şey söylüyor: plastikte şu kadar yaşıyor, çelikte bu kadar yaşıyor-muş-muş dünyası. Hakim olduğumuz bir konu değil. Neyin abartı neyin olmadığını bilmiyorum, plastiği yıkayana da bir şey diyemem. Hepimiz belirsizlik içindeyiz. İnsan kafasında tam birleştiremiyor hikayeyi.

”

Kısım 3

Tedbirler Hiyerarşisi

Bu bağlamda, dünyanın önceliklerini bizim önceliklerimizle kıyaslayabildiğimiz bir mecra olarak sosyal medya da eşiklerin çatıştığı bir etkilenim sahasına dönüşüyor. **Kimin tedbir anlamında bizden az/çok ne yaptığını görüyor ve kimi zaman kendi eşiğimizi bunlar üzerinden güncelliyoruz.**

Koronavirüs vakası ile birlikte, **bildiğimiz anlatılar artık çalışmıyor ve salgınla mücadelede insanlar rehberlik/liderlik arayışı** içerisindeler. Gücümüzün yetmediği noktada, çaresizliğimiz arttıkça, kontrolü kaybettikçe daha büyük bir gücün devreye girip biz dahil her şeyi düzenlemesi fikri rahatlatıyor.

Fakat karşı olacağımız ya da sahip çıkacağımız belirli, ikna edici bir söylem şimdilik yok. En temel meselelerde bile bu böyle; örneğin, salgın sürecinde maskenin takılıp takılmayacağı, takılırsa hangi tür (nükleer, tıbbi, nano) maskenin daha sıhhi olduğu tartışma konusu. **Ortak bir anlatı hala mevcut değil.**

Photo by [De an Sun](#) on [Unsplash](#)

Kısım 3

Tedbirler Hiyerarşisi

Bu bilinmezlik korkuyu daha detaylı ve hiyerarşik bir hale sokuyor, aslında neredeyse hiç kimse direkt olarak kendi hayatı için kaygılanmıyor: Çocuklar, hastalar, yaşlılar... Herkes için öncelikli birileri var. **Fakat başkaları için başkalarının risklerini yönetmek, kendi risklerini yönetmekten çok daha zor geliyor ve bu kontrol edememe hali bir çaresizlik yaratıyor.**

Hemen herkesin en temel ortak korkusu ise **geleceğini öngördükleri ekonomik kriz.** Bu sürecin sonuna dair muhtelif senaryolar: birçok sektörün büyük hasarlar alacağı, para veya ırk kavramının ortadan kalkacağı, dijitalleşmenin yaygınlaşacağı, evden çalışma kültürünün yaygınlaşacağı, devletlerin sağlık sistemleri üzerinden sınanacağı, fiziksel temasa dair içselleştirdiğimiz birtakım geleneklerin değişeceği, beslenme kültürlerinin

sorgulanacağı ve değişeceği, gezegene karşı sorumlulukların farkına varılacağı, tüm bunları unutulacağı...

Tüm bu senaryolardaki ortak nokta ise hemen her birinin, anlatanın bireysel dünya görüşü ve gelecek beklentisiyle örtüşüyor olması. **Normal hayatlarımızda dünyanın nasıl bir yer olmasını istiyor ya da nasıl bir senaryodan korkuyorsak bu sürecin sonuna dair de onu öngörme eğilimindeyiz.**

Kontrolü kaybetme hissi arttıkça, yaşanan olay daha büyük şekilde tanımlanıyor: “Her şeyi değiştirecek, çok farklı, eşi benzeri olmayan bir felaket!” Kontrolle başka türden bir ilişkisi olan insanlar ise görece daha sakinler...

Kısım 4

Haneden ve Bedenden İçeri Bakmak

Her dönemin kendine özgü bilgisi olur; kriz dönemlerinde iktisatçı, savaş dönemlerinde muharip, eve kapanmayla birlikte kendi kendimizin antropoloğu oluruz. Bu dönemde ev ile ilişkimiz derinleşmiş, eve atfettiğimiz anlamlar üzerine farkında olmadan düşünür olmuşuz.

“Sırf bu zahmete girmemek için markete gitmek istemiyorum” diyerek yaptıklarını ayrıntılı bir şekilde anlatan görüşmeciler bir virüs sebebiyle kendi davranışlarını detaylıca gözlemleyerek kendilerine dışarıdan bakmaya, görünmez bir tehlike ile sofistike mücadele stratejileri üretmeye başlamışlar.

Araştırmacılar olarak, insanların rutin bir gününü anlat sorusu karşısında, daha genel daha az detay vererek

kısa bir anlatı oluşturduğunu biliyoruz. O noktada, araştırmacı; görüşmecinin detayını merak ediyorsa, hatırlatıcı anları sıralar ki görüşmeci de detayları hatırlayarak anlatı oluşturabilsin. **Oysa şimdi herkes bu süreç içinde kendi kendinin gözlemcisi olmuş durumda, öyle ki hemen herkes kendini ve zamanını analiz ediyor;** sezgisel bir şekilde, kendisine, aileye, içinde olduğu ama temas edemediği dünyaya, dışarisına çıkamadığı hanesine, amatör bile olsa **z-düşünümsel** bir şekilde antropolojik nazarlarla bakmaya başlamış.

Kısım 5

Paradokslar

Bir yandan kolektif bir yandan çok da yalnız hissettiğimiz bir dönemin içinde olduğumuza şüphe yok. Bir görüşmecimizin de öz-düşünümsel çıkarımları sonucu söylediği gibi “**belirli bir mesafede birbirimizle dayanışarak**” krizi aşmanın mümkün olması bu belirsiz zemindeki paradokslardan yalnızca birisi. Bilincimizi, duygularımızı, arzularımızı ve anlam dünyamızı inşa eden duyularımızın, geçiçi bile olsa eskisi kadar verili ve kullanışlı olmaktan çıkması ise bir başka paradoks. **Dokunmak artık tehditkar, nefese maruz kalmak ise ölümcül...**

Korona günlerinin paradoksu yalnızca **mesafe ve dayanışma** ya da **dokunmaktan kaçınma** ama

duy(g)usal ontolojiyi inşaa etmeye çalışma ile sınırlı değil. Koronanın önüne geçmenin bilinen en net yolu tam izolasyon/karantina; **fakat sistem çalışmak, üretim sürmek zorunda...** Eve kapatılanların bir kısmı, hayatta kalmak için çalışmak zorunda, tıpkı işe gitmek zorunda olanların bir kısmının da hayatta kalmak için işe gitmemesi gerektiği gibi...

“

Ben fabrikada çalışıyorum hadi ben korksam da mecbur gidiyorum ama gezmek için dışarıda olanı görünce ağırıma gidiyor.

”

Kısım 6

Koronanın “Ötekileri”

Görüşmecilerimize virüs ile ilgili ilk duyumları nasıl aldıklarına ilişkin sorular sorduğumuzda, bir grubun salgını coğrafi anlamda uzaklığı sebebiyle ciddiye almadığını dinledik:

“

*Çin’de başladığını duydum uzak bir coğrafya bize
diye düşündüm ve endişelenmedim.*

”

Sırasıyla İran akabinde İtalya’da yaşanan ölümler ve Kuzey Kıbrıs’taki vakanın duyulması adım adım endişeyi ve kaygıyı artırsa da, **Türkiye’deki ilk vaka bir kesim için milat olmuş.** Buna rağmen meseleyi yeteri kadar ciddiye almayan, tedbir almaktan kaçınan, gerekli olmadığı halde sokağa çıkan, hayati malzemeler dışında, içinden geçtiğimiz duruma göre lüks ihtiyaç sayılabilecek ürünleri satın almaya devam edenlerin diğerleri tarafından **sorumsuzlar** olarak adlandırılmaya başlandığını gördük.

Kısım 6

Koronanın “Ötekileri”

Bu süreçte ta Çin'deki meselenin gelip onu bulacağına, hele de küresel bir salgına, krize yol açabileceğine çoğu kişi başta ihtimal vermemiş. Fakat şunu da fark ettik ki, görüşmeciler uzakların da aslında yakın olduğuna dair bir hisse kapılmış, bu his ne kadar sürer zaman gösterecek ama bugün için dünya hiç olmadığı kadar küçük ve mesafeler son derece kısalmış. Sürecin başında “*bizden çok uzak*” olarak görülen ülkelerdeki olaylar artık bizi çok yakından etkilediği için bundan sonra küresel anlamda bizi etkileyen her meselede bizim de söz hakkımız olduğu düşünölmeye başlanmış:

“

Sars virüsü de tam tespit edilemese de çok yüksek ihtimalle yine Çin'de bir pazardan çıkmış. Pazar salgın süresince kapatılmış ama sonra salgın kontrol altına alınınca yine açmışlar. Yine öyle mi olacak mesela şimdi? Hepimizin hayatını bu kadar etkilediğine göre artık benim, hepimizin söz hakkı var bence o pazarın açılıp açılmama kararında.

”

Kısım 6

Koronanın “Ötekileri”

Virüsün kaynağına dair ortak bir anlatının olmadığını ve bunun; sürecin akışkan muğlaklık içinde olması ve gelen bilgilerin an be an şekil değiştirmesinden kaynaklandığını belirtmiştik. Buna ek olarak, virüsün ortaya çıkmasına ve yayılmasına sebep olduğu düşünülen, yine belirli bir görecelilik içerisinde stigmatize edilmiş bir grup ortaya çıkıyor. Bu insanlar, belli bir kesim tarafından “**sorumsuzlar**” ya da “**benciller**” olarak anlatılıyor.

Bu sorumlu olma meselesi belirli bir coğrafi eşik ile başlamış, “*e pes artık yani uzaktayken bir şey de bu kadar yakında içimize gelmiş bir virüse karşı bu kadar duyarsız olmayı anlayamıyorum*” diyen kişi ile görüşmemiz derinleşince, görüyoruz ki, aslında o da 1-2

gün önce “**salgını ciddiye almayan sorumsuzlar**” kategorisindeymiş ve işler sertleşmeye başlayınca; “**sorumlu, diğerkâm, kendi sağlığı yanında başkalarının hayatının mesuliyetini de kendi yaşam tarzıyla alan, eve kapanmaya kendi rızası ile geçen, keyfini düşünmeyen**” insanlar hiyerarşisinde hızlıca seviye atlamış.

Bu sürece girmekle birlikte geriye dönük düşünme eylemine girişiliyor, son 14 gün içinde neler yapılmış, nerelere gidilmiş didik didik ediliyor. Ve peşi sıra gelen bir şüphelenme, tedirginlik hissi ile mücadele etme baş gösteriyor...

Kısım 6

Koronanın “Ötekileri”

“

*Ben zaten hep yedeklerim,
stokçu değilim ki....*

”

Şu meşhur tuvalet kağıtlarının dizildiği market reyonlarına olan talep ve “talan” ya da marketi boşaltırcasına yapılan alışverişler tüm görüşmecilerimiz için salgının yaşandığı ilk dönem içinde “*ayıp*”,

“*bencillik*”, “*düşüncesizlik*” olarak tanımlanırken, herkes “*ben zaten...*” diye başlayan bir anlatı ile stoklama değil de her zaman, normal zamanlarda da, yedekleme yaparak evin belirlenmiş temel ihtiyaçlarını sağladıklarını ifade etti. “*Ben zaten her zaman çay bitmeden çay alırım, hep yedeğim olur.*” “*Ben zaten tek rulo tuvalet kağıdına kalacak şekilde yaşamam ki, muhakkak bir ekonomik çoklu paketim daha olur.*” diyerek stoklama yapan “*bencillerden*” uzaklaşmayı tercih ettiler. Birçok niceliksel araştırma raporunun ve hane halkı tüketim araştırmalarının da gösterdiği üzere aslında birçoğumuz stoklamadığımızı ifade etsek de görüyoruz ki stoklama niyetiyle ekstra satın alımlar gerçekleştirilmiş.

Kısım 7

Kontrolün Kaybı & Öncelikler Hiyerarşisi

İnsanların böylesine içeriye kapanması, yalnızca evlere kapanması ve karantina ile alakalı **değil**; bunun ötesinde, içine düşmüş olduğu **çaresizlik** ile ilgili. Modern öznenin en büyük özelliği olan, doğaya, topluma, bedenine karşı önceki çağlarda hiç olmadığı kadar ileri gitmiş olan, kontrol ve disiplin tekniklerinin, hemen hemen hepsi şu anda ıskartaya çıkmış durumda.

Kontrolün bireyden çıkması ve pandeminin yarattığı belirsizliğin kişilerin yaşamlarını, planlarını ve günlük rutinlerini sekteye uğratması hali ile endişe ve kaygının arttığı tartışmasız bir gerçek. Ancak ilk etapta kontrolün hayatın her alanında elden çıkması sebebiyle kişilerin **ilk çeperde kontrol edebilecekleri alanlara**

kendi öncelik sıralarına göre müdahil olduklarını gördük.

Bu öncelikler sıralamasında ortak bir söylem yaratmayı, meselenin ciddiyetine uygun ortak tedbirler almayı, öncelik sıralamasında hemfikir olmayı ve virüse karşı **ortak bir tavır sergilemenin arzulandığını ancak bu ortaklaşmayı sağlayamamanın getirdiği bir çatışma halinin ortaya çıktığını gözlemledik.**

Kısım 7

Kontrolün Kaybı & Öncelikler Hiyerarşisi

Burada da, işinin yapısı gereği evden çalışma imkanı olmayan ebeveynlerin işe gitmesinden müthiş rahatsız olan, önceliğin işe gitmek değil evde olmanın gerekliliğine inanan çocuklar ile ebeveynler arasında yaşanan gerginlik ve anlaşmazlıkları da **öncelikler hiyerarşisi** üzerinden okuduk.

Bir fabrika işçisi olan baba “***Bir haftalık iznimden aldım, hadi haftaya da mazeret iznimi kullanayım, sonra ne olacak? İşimden olmamak için gayret ediyorum, ama benim oğlan gitme diyor nasıl gitmeyeyim bu eve kim ekmek getirecek? Sen gitme ben gitme üretimin durması halinde Türkiye’de aç kalırız diyorum anlatamıyorum!***” diyor.

Ya da yine bir süpermarket kasiyeri dışarıda çalışmanın tehlikesinin farkında ama öncelik sırasında finansal kaygı sebebi ile işine devam ediyor ve “***her gün ölüme kafa atıyorum!***” diye ekleyerek bir noktada da çaresizliğine vurgu yapıyor.

Kontrolün kaybı ile gelen öncelikler sıralamasının farklı tezahürleri aslında hemen herkesin bu çaresizlik hali içinde yaşamda kalma çabası olarak karşımıza çıkıyor.

Kısım 7

Kontrolün Kaybı & Öncelikler Hiyerarşisi

Aslında hepimiz aşağı yukarı aynı noktadayız. Kategorik olarak birbirimizden ayrı/farklı olduğumuzu düşünsek de, **farklılığımız aslında sadece önceliklerimizle alakalı**. Önceliklerimizi anlatmak, dikte etmek, hatta dayatmak suretiyle bu süreçte sevdiklerimizi yanımıza çekmeye çalıştık... Sevmediklerimize ise kızdık. Ancak sevdiklerimize de, sevmediklerimize de çok sınırlı ölçüde ulaştık ve çaresizliği her aşamada hissettik. Özetle, bu süreçte **çaresizce birbirimize kendi önceliklerimizi anlatmaya çalıştık**. Bu süreç birbirimize ne derece **bağımlı olduğumuzu** gösterdi.

Tam da bu sebeple dünyanın hemen her yerinden insanların sokağa çıkma yasağı talepleri artmakta, hükümetlerin bu kontrolü ele alıp kesin kararlar ile virüsün yayılmasını engellemesini talep ediyoruz.

Öyle ki çaresizlik merkezî ve tek olanı cazip kılarken, farklılıkların, çoğulcu fikirlerin inandırıcılığını kaybettiğini gözlemliyoruz. Ve yine çaresizce **muhalif ve özgürlükçü insanların da bu noktada daha merkeziyetçi bir bakış açısına yaklaştıklarını, hatta bu merkeziyetçiliği savunurken yerine getirilemeyen kararları ciddi anlamda eleştirdiklerini görüyoruz**.

Süreç Nasıl İlerliyor?

Araştırmaya başladığımızda henüz Türkiye için taze olan pandeminin yarattığı korku, kaygı ve endişe günlük yaşam rutinlerimizi değiştirmeye zorluyordu. En temel konular ise tedbir, sorumluluk, çaresizlik, kontrolün kaybı ve küresel çapta gerçekleşmesinden korkulan ekonomik krizin olası sonuçlarıydı.

Ancak bu kaygan ve sürekli değişen süreç ve buna bağlı olarak hükümetin aldığı tedbirler ve kararlar ile belki de artık kontrolsüzlük ve çaresizlik yerini **birçoğumuz için pandeminin ciddiyetini kabullenmeye bıraktı.**

Bu noktada yaptığımız araştırmanın ikinci fazı bu yeni muğlaklık döneminde yaşamda kalmak için yapılan düzenlemeler ve bu sürece alışarak yönetmeye çabalayanları kapsıyor olacak. Artık “*virüs var mı, yok*

mu, durum ne kadar ciddi” soruları gündemlerimizin merkezinde değil. Şimdi; **bu olağanüstü hali kendi hayatlarımızda nasıl normalleştiriyoruz, bu duruma nasıl uyum sağlıyoruz, yeni rutinlerimizi nasıl oluşturuyoruz** sorularını anlamak için çalışmalarımıza başladık.

Bu araştırmada ortaya çıkardığımız kavramların yeni araştırmamızda zaman içerisinde neye evrildiklerini de inceliyor olacağız. Kısa bir süre sonra yeni raporumuzu paylaşmak üzere!

Araştırma Ekibi

Aleyna Ceylanoğlu

Alper Göker

Dr. Aybil Göker

Bora Bayrak

Cenk Esiner

Deniz Kurtuluş

Deren Yurdakul

Ezgi Hünerli

Kürşat şinik

Meltem Acar

Nida Kuyu

Dr. Osman zarslan

Seher Altundemir

Serra Kaya

Doç. Dr. Yaprak Civelek

*Araştırmamıza gönüllü katılım sağlayan tüm
grşmecilerimize çok teşekkürler!*